

Déjà vu

Déjà vu:

Vreemd gevoel van herkenning: Je hebt het gevoel dat je een situatie, een plaats of een gesprek al eens eerder hebt meegemaakt.

Tegelijkertijd besef je dat het niet kan; je weet rationeel dat de situatie nieuw is, maar toch voelt het alsof je het al eerder hebt ervaren.

Vaak met een voorgevoel; soms komt er ook een voorgevoel bij dat je weet wat er gaat gebeuren.

Heden...

Ken je dat, dat je het gevoel hebt iets al eerder mee te hebben gemaakt? Hij herinnerde zich dat vooral als kind heel vaak te hebben gedacht. Dan maakte hij iets mee en op datzelfde moment meende hij dat al eerder te hebben beleefd. Mensen die het kunnen weten, noemen het een *déjà vu*, oftewel eerder gezien. Experts te over hebben er over gepraat en geschreven. Daar heeft Richard op dit moment helemaal niets aan, aan al die wetenschap. Hij meent namelijk zeker te weten dat hij al eens eerder, net zoals nu, met opgeheven hand naast iemand met een gehavend gezicht heeft gestaan. Wanneer hij de persoon echter eens goed bekijkt, twijfelt hij erover of dat daadwerkelijk dezelfde is.

Enige tijd later laat hij zijn arm zakken, die begint namelijk vermoeid te raken en zakt door zijn knieën om het bebloede gezicht goed te bekijken. Het zegt hem wel iets. Maar wat?

Enkele uren eerder...

'Kom maar gauw weer naar huis' had zijn moeder in haar mail geschreven. 'Er is niets om je voor te schamen of kwalijk te nemen'. Zulk een lieve tekst was zeer zeker niet wat Richard verwacht had. Hij had intussen weer zijn oude paspoort gebruikt om de landsgrens te passeren. Ook had hij zijn originele naam gebruikt om de tickets op het vrachtschip te kopen. Hoewel dat niet echt een plek was waar de administratie per se diende te kloppen. Wanneer je ervoor zorgde dat de rekening betaald werd, bleek veel mogelijk. Zo kwam hij, na vele jaren, weer aan in het station van wat ooit de woonplaats van zijn ouders geweest was. Het station zag er nieuw uit en groot. In plaats van een klein provinciestedje was dit blijkbaar in een grote stad veranderd, die er terdege toe doet. Vijf perrons, alles geëlektrificeerd, kaarten koop je aan een automaat, personeel is amper aanwezig. Taxi's rijden voor zodra de treinen naderen. Althans zoiets nam hij toch aan. Er stonden beslist niet de hele dag vijf van zulke grote auto's voor de stationsdeur.

De chauffeur van de eerste auto maande hem in te stappen. Zodra hij zat, vroeg deze of hij met een kaart wilde betalen of cash. 'Kaart?' vroeg hij. 'Bankkaart' reageerde de chauffeur. Hierop opende Richard een van zijn schoudertassen waarin hij zijn geld bewaarde, waarna de

chauffeur grijnzend zijn rechter duim op stak en 'Adres?' vroeg.

Bea had alle familieleden van de thuiskomst van haar zoon op de hoogte gesteld. Zelfs Andrea, die nog steeds met haar Datsun door Europa onderweg was, had laten weten dat het haar zeer waarschijnlijk zou lukken om dan thuis te geraken. En ook haar broer Dirk had ze uitgenodigd. Het was tenslotte niet voor niets dat ze hem het wapen toe had laten komen.

Terwijl Richard onderweg was naar het adres waar vroeger zijn grootouders hadden gewoond, laadde Dirk de cilinder van de revolver met de daarvoor geschikte kogels die hij onlangs nog had gekocht. Al zou hij maar een exemplaar ervoor nodig hebben om zijn jonge neef of schoonbroer ermee neer te schieten – dood

hoeft niet per se – dan nog was de aankoop van die kogels een goede keuze. Uiteindelijk gaat het over minder dan een euro per stuk. Wraak hoeft tenslotte niet duur te zijn, enkel welgemeend en een goed gevoel opleveren.

Bea is bloednerveus, niets lukt haar vandaag. Ze was blij dat ze gisteren al de cake had gebakken, vandaag zou haar dat niet gelukt zijn. Elke vijf minuten neemt ze haar mobiele telefoon in de hand om te zien of ze niets gemist heeft, een bericht of een oproep en ook om er zeker van te zijn dat de batterij nog voldoende opgeladen is. Dat ze ooit zo afhankelijk van dit apparaatje zou worden, had ze zeker niet verwacht. En tevens blijft ze van mening dat die een aanwinst is, ondanks al die nadelen waar ze nu last van heeft. Ze weet dat alles wel goed zal komen en dat haar zoon zonder problemen thuis zal geraken, hij is intussen al vele jaren volwassen en heeft door vreemde landen gereisd, zelfs toen nog geen zaktelefoons en internet bestonden. Ze staat voor het raam, achter een van de glasgordijnen, ademt eens diep in om tot rust te komen en zegt tegen haar zelf 'Alles komt goed'.

Lang geleden...

Ooit is Richard geboren. Zijn geboorteverhaal lijkt een beetje op dat wat in de Bijbel verteld wordt, over twee arme mensen die onderweg zijn wanneer de vrouw weeën krijgt en het kind in een stal baart. De ouders van Richard waren niet met een ezel onderweg, ook waren ze niet op de vlucht voor een Koning en is hij ook niet in een stal geboren, toch zijn er nogal wat overeenkomsten. De vader van Richard werd gezocht door justitie. Die waren namelijk van mening dat hij iets onwettigs had gedaan. Dus begaven ze zich op weg naar een andere plek, een ander land zelfs. Niet met en op een ezel maar in een oud Datsun busje, tweedehands gekocht, dat ooit van een politiekorps geweest was. Geboren is hij dan uiteindelijk in een vreemd land in die Datsun bus. Zijn geboorte hebben ze pas jaren later bij een overheid gemeld. Hij kon toen al lopen en praten, droeg geen luiers meer en ging zelfstandig naar het toilet. De vrouwelijke ambtenaar was ook degene geweest die hen geadviseerd had de jongen een normale naam te geven, Richard dus. Pap en mam hadden hem tot dan toe altijd Sun genoemd. De kleine had al vroeg overal naar gewezen en dan 'Dat?' gevraagd. Omdat hij in een Datsun geboren was, dachten de ouders dat het een leuk idee zou zijn wanneer ze hem Sun zouden noemen. Wanneer hij dan weer eens 'Dat?' vroeg, antwoorden zij met Sun. Bovendien betekende die term, Sun, in het

Engels, zon. De ster die het dichtst bij de aarde staat, het centrum van het zonnestelsel vormt én voor leven en energie zorgt. 'Zonder zon zou er eenvoudigweg geen leven mogelijk zijn, zouden we geen energie en geen voedsel hebben' zeiden zijn ouders altijd.

Die vrouwelijke ambtenaar, in Duitsland, een heel ander land als waarin hij geboren was, hetgeen ze de vrouw echter niet vertelden, leek die naam, Sun, in haar land echter niet geschikt en stelde Richard, op z'n Duits uitgesproken natuurlijk, voor. En zo heette hij nu dus al zo'n dertigtal jaren Richard.

In de eerste jaren waren het vooral zijn ouders die hij veel hoorde, sprak en zag. Een kleuterschool bezocht hij niet en van het lager onderwijs heeft hij ook geen gebruik gemaakt. Volgens zijn, noem ze gerust vrijgevochten, ouders was dat allemaal niet nodig. Ze reden met hun auto tot in bossen waar ze dan van alles dat die hen boden, leefden. Klein wild schoten ze met een pijl en boog of soms met een kleine katapult, ze wisten welke planten wel en welke niet eetbaar waren. Het ontbrak hen aan niets. Inderdaad, geld gebruikten ze niet. Niet omdat ze dat niet hadden, want ooit hadden de ouders een reguliere baan en woonden ze in een eigen huis dat ze echter, nadat ze hun baan op hadden gezegd, hadden verkocht en waarvan de opbrengst op een bankrekening staat om rente te vergaren. Ze zijn realistisch genoeg om zich

te realiseren dat “het” ooit zo niet meer zal zijn. Wanneer ze te oud geworden zijn of ze ziek worden. Ook zou er zo maar opnieuw een oorlog uit kunnen breken. Wanneer ze dan zouden willen of moesten vluchten, zou geld dat gemakkelijker maken. Allemaal redenen dus waarom ze nog geld achter de hand hadden gehouden. Iets dat ze liever niet hadden gedaan. Maar de realiteit kon hen inhalen en dan wilden ze daar gereed voor zijn door aan de wensen van het bestaande systeem tegemoet te komen.

In het dagelijkse leven maakten ze er de eerste jaren echter amper gebruik van. Een van zijn ouders bezocht ééns per jaar het een of andere bankfiliaal om er voor te zorgen dat die wisten dat zij nog leefden. Dé enige en veiligste manier om ervoor te zorgen dat het kapitaal waar ze over beschikten hen ook daadwerkelijk nog ten goede zou komen.

Wanneer het ook maar enigszins mogelijk was, leefden ze echter van wat de natuur te bieden had. In de eerste jaren, vooral na de geboorte van Richard, hadden ze van alles aan moeten schaffen. Zoals luiers en ander babyspul. Zodra Richard daar echter uit was gegroeid werden de uitgaven weer zo veel als mogelijk beperkt en vielen zijn ouders weer terug op alles dat de natuur te bieden had. Op die wijze verliep dat enkele jaren zonder problemen en reden ze van het ene dorp naar het andere door dat grote

land. Af en toe bleven ze enkele dagen in de buurt van een grotere stad. Liefst een met een zwembad waar ze niet enkel zwommen maar ook konden douchen. Soms gingen ze dan aansluitend ook nog naar een kapper om de plukken die intussen te veel gegroeid waren weg te laten knippen.

Voor de jonge man was dit alles de normaalste zaak van de wereld geworden, hij wist niet beter. Wanneer ze door een dorp of stad reden en daarbij scholen passeerden waar zich op dat moment veel jonge mensen bevonden, dan keek hij altijd zijn ogen uit. 'Wat doen die daar?' vroeg hij de eerste keer toen hij dat zag. Zijn vader legde hem uit dat ze naar school gingen waar ze klaar gemaakt werden om zodra ze de juiste leeftijd hebben, in het systeem opgenomen te worden en daar tot aan een aantal jaar voordat ze dood gaan, te blijven. In dat systeem. 'En wat doen ze dan in dat systeem?' 'Werken voor andere mensen. Voor mensen die veel geld hebben'. De vragende blik toonde zijn vader duidelijk dat zijn zoon het niet begreep. 'Er zijn mensen die veel geld hebben en met een deel daarvan een fabriek openen. Bijvoorbeeld om auto's te maken. Daar zijn dan mensen voor nodig om die auto's in elkaar te zetten. En omdat die mensen dat doen, krijgen zij ook een beetje geld'. De vader zag zijn zoon begrijpend lachen. 'Dan kunnen die uiteindelijk ook zo een fabriek openen?' 'Nee, zoon'. Zijn vader schudt het hoofd. 'Zo veel geld krijgen ze

daar niet voor. Met het beetje geld kunnen ze dan eten kopen en de huur van het huis waarin ze wonen betalen. Of wanneer ze iets meer geld krijgen, de bank waar ze geld geleend hebben, terug betalen'. De jongen keek nu nadenkend en leek nog vele vragen hierover te hebben.

Gaandeweg de jaren werd dit onderwerp vaker besproken, waardoor het voor Richard steeds duidelijker werd dat het leven, of toch zeker in het land waar hij leefde, niet echt eerlijk was voor iedereen. Op een gegeven moment hoorden ze zelfs verhalen van mensen uit een deel van het land, Oost-Duitsland genaamd, waar een muur die dat deel van het westelijk deel van Duitsland afgesloten had, gesloopt was. Duitsland bleek ineens "een" te zijn, zoals dat door iedereen op tv en in de kranten maar ook op straat, genoemd werd. Blijkbaar was de Russische overmacht die tot nu duidelijk voelbaar geweest zou zijn in dat deel van het land, gebroken en verdwenen. De mensen uit dat deel van het land hadden de jaren na de Tweede Wereldoorlog nog altijd onder een vorm van wat een dictatuur wordt genoemd, geleefd. Dat alles was nieuw voor Richard. Hij wist niet wat hij hoorde en al helemaal niet wat hij daarmee moest. Bovendien hadden die mensen ook oneerlijke bazen gehad en zelfs ook een oneerlijke regering. Voor een tienjarige die enkel goed en kwaad kent is het moeilijk te begrijpen wat al die nuances in politieke discussies betekenen. Veel volwassenen haken

daar zelfs bij af. Zijn vader legde het hem echter allemaal haarfijn en met veel geduld uit. Die was namelijk van mening dat het met name de jeugd was die voor een betere samenleving moest zorgen. De kleine en jonge Richard werd tot een anarchistische revolutionair opgeleid. Althans dat was papa's plan.

De ommekeer...

Het maakte niet uit waar ze kwamen met hun Datsun en hun gezin, overal waren er wel mensen die hen verwelkomden en een ideale plek voor enkele dagen wisten. Soms kregen ze zelfs gratis water en eten gebracht. 's Avonds na zulke dagen, hoorde hij zijn ouders wel eens napraten over de bezoeken die ze hadden gehad en waarin ze een poging ondernamen om die mensen in te schatten op het vlak van politiek besef en standpunt. Deze woorden en conclusies begreep Richard niet toen, op die momenten. Hij was pas ongeveer tien tot dertien, misschien veertien jaar. Jaren later, toen hij een poging ondernam om zijn memoires te schrijven en daarbij gebruik maakte van hetgeen hij in het verleden reeds in schriften op had getekend, pas op die momenten wist hij daar de juiste woorden voor te vinden. Zoals hetgeen hiervoor staat "een poging ondernamen om die mensen in te schatten op het vlak van politiek besef en standpunt" had hij ooit als kind opgeschreven als *"ik hoorde pap en mam kletsen over het bezoek en hoe die dachten en over van alles spraken, ook over hun manier van leven. Mij hadden die mensen ook verteld hoe leuk het hun leek om zo te leven, niet meer zo veel moeten maar gewoon doen waar je zin in hebt, echt je eigen leven leven"*.

Ineens veranderde echter iets. Wat dat was, kon hij niet benoemen. Toen zeker niet, nu wist hij intussen dat de samenleving in de jaren negentig van de twintigste eeuw steeds meer in tegenstellingen dacht en functioneerde. Je was voor of je was tegen, een middenweg werd steeds minder op prijs gesteld. Volgens sommigen werd hiermee de basis gelegd voor de polarisatie die uiteindelijk in de een-en-twintigste eeuw voor een nog grotere verbrokkeling tussen landen en continenten zou zorgen. Hetgeen uiteindelijk onder de bevolking tot gevoelens van eenzaamheid en angst zou leiden. Zo ver was het nu nog niet.

Toen werden ze ineens slachtoffer van personen die hun auto met spuitbussen kwamen besmeuren of met andere middelen, zoals leem en uitwerpselen. Ook kwam het steeds vaker voor dat bewoners in de buurt van een bos waar ze enkele dagen wilden kamperen, hen de doorgang versperden. Soms werden de autoriteiten gewaarschuwd en stond er opeens een politieauto voor hen. Het was een geluk dat de digitale verbondenheid over de hele wereld nog niet zo ver was als dat die enkele jaren later wel zou zijn. Die lokale agenten wisten dus nog niet dat de vader van Richard justitieel gezocht werd en vroegen hen enkel weg te gaan. Waarnaartoe wisten zij ook niet en was ook niet hun probleem. Ze konden toch gewoon zoals iedereen gaan werken en een huis kopen of

huren, dan hadden ze dit soort problemen niet en werden deze ook voor anderen voorkomen.

Zo werden ze dus vaker weggejaagd en soms ook nog zelfs opgejaagd. Zijn ouders waren daar zo veel als mogelijk tegemoetkomend bij, ze wilden niemand tot last zijn. Toen echter iemand met een brandende fakkel naast hun auto stond om die eronder te gooien, werd het zijn vader te veel en kon deze zich even niet beheersen. Nadat hij een emmer water over die fakkel had uitgegoten en hij die emmer achter zich op de grond had laten vallen, had hij – de vader van Richard dus – met zijn rechter vuist uitgehaald en de persoon, die nu dus een gebluste fakkel vast hield, tegen de grond geslagen. Het was nooit de bedoeling dat die met het hoofd op een steen terecht zou komen waardoor diens schedel in tweeën gespleten werd en al zeer snel daarna overleed. Het was echter wel wat gebeurde. Zoals te verwachten was, was die persoon met die fakkel niet alleen gekomen. Zijn gevolg had willen wachten totdat de auto in vlammen op zou gaan om zich te tonen, nu dit echter allemaal geheel anders verliep stortten deze zich op die onverlaat, die bruto, die noem maar op. Door drie personen werd de vader van Richard vast gehouden, waarna anderen tegen en op hem begonnen te trappen. Toen hij uiteindelijk niet meer bewoog en zijn bloed vat kreeg op het grootste deel van zijn lichaam, werd hij alleen gelaten en verliet iedereen in stilte het terrein. Daar stond Richard dan, op

een afstand te kijken naar de twee lichamen. Dat van zijn vader en van een vreemde. Zijn moeder stond achter hem en had haar handen op zijn schouders gelegd. Tja, wat doe je in zo een geval? Ze wisten het ook niet. Terwijl ze daar nog steeds – stijf van angst en spanning – stonden, hoorden ze sirenes dichterbij komen. Voordat ze het wisten zaten ze in een politieauto, die hen weg reed. De vader van Richard was in een ambulance gelegd en weg gereden. Het lichaam van de vreemde in een andere.

In het politiebureau werden ze ondervraagd. Ondanks dat Richard minderjarig was – ook al zag hij er mede door zijn lichaamsbouw ouder en volwassener uit dan zijn leeftijd – iets dat zijn moeder enkele keren aan de medewerkers van de politie had laten weten, werd hij door twee inspecteurs ondervraagd. Net zoals zijn moeder. Vrouwen werkten er blijkbaar niet, het waren enkel mannen die ze te spreken kregen. Of beter gezegd, die hen vragen stelden. Wanneer hen de antwoorden niet bevielen, sloegen ze met vuisten op tafel of schopten stoelen omver. Ze werden niet handtastelijk, raakten de twee – moeder en zoon – niet aan. De overmacht die ze echter uitstraalden, niet zozeer het gezag, nee dé MACHT, die was bedreigend, enorm bedreigend. Richard was niet een jongen die snel hilde, dit was echter een moment waar hij trauma's aan over kon houden.

Kinderpsychiaters en -psychologen zouden hier hun handen aan vol kunnen hebben. Deze manier van ondervragen zou ooit – in de een-en-twintigste eeuw – verboden zijn. Of dat ook zo zal blijven, daarop kan (nog) niet geantwoord worden. Maar dit alles terzijde. Dit relaas handelt in het toenmalige hier en nu en daarin werd gehandeld zoals destijds te doen gebruikelijk was.

Richard en zijn moeder werden dus getreiterd en op alle mogelijke manieren duidelijk gemaakt dat ze door hun manier van leven al dit onheil over henzelf af hadden geroepen. Het kon niet anders dan dat dit zou gebeuren. Zij, de moeder werd dan ook volledig verantwoordelijk gesteld voor hetgeen haar jonge zoon moest ondergaan. 'Was u gewoon blijven werken en thuis gebleven, was dit alles nooit gebeurt. Nu zult u echter voor de rest van uw leven met dit trauma en schuldgevoel moeten verder leven. Hij zal u dat, daar zijn wij zeker van, nooit vergeven. Ook al hebt u uw man niet letterlijk vermoord, toch bent u daar net zo schuldig aan. Vergeet dat nooit'. Dat waren de laatste woorden die haar mee werden gegeven toen ze uiteindelijk, na urenlange ondervragingen die niets concreets op hadden geleverd dat haar ten laste gelegd kon worden, het bureau mocht verlaten.

Daar stonden ze dan, moeder en zoon, aan het einde van een afschuwelijk verlopen dag, in het

donker en in een vreemde stad, zonder enig vervoersmiddel. Ze hadden geen idee waar ze naartoe moesten, welke windrichting de juiste was. Hun bus stond waarschijnlijk nog steeds ergens in een bos. Stilzwijgend overdachten beiden waarin ze terecht waren gekomen. De een als volwassene en tevens weduwe, de ander als kind dat ineens zijn vader had verloren. Veel desolater kunnen de gevoelens van een mens wellicht niet worden.

Een nieuwe start...

Wat ze nu moesten doen en op welke wijze, wisten ze niet. Dat ze met leven door moesten gaan, was het enige dat ze wisten. Zonder dat ze daar echt over na hadden gedacht. Eenieder kent zulke momenten waarschijnlijk in het leven. Momenten waarop je denkt dat je het niet meer ziet zitten en er ook geen zin meer in hebt om door te gaan. Momenten waarop je denkt 'kon ik me maar neerleggen en ermee stoppen'. Zo werkt het echter niet. Zo lang je op deze aarde rond loopt en adem haalt, blijf je leven. Graag of niet. Velen komen nog niet eens tot de conclusie dat ze helemaal niet verder willen. De meesten gaan gewoon door, verder met leven. Stellen daar geen vragen bij.

Zo ook Richard en zijn moeder. Ze waren 's ochtends na een zeer slechte nacht, die ze in de Datsun - die uiteindelijk op de parkeerplaats van het politiebureau had gestaan - verbracht hadden, opgestaan waarna zijn moeder al snel een plek op haar GPS, zo'n vijftig kilometer afstand van waar ze waren, aan had gewezen, de motor gestart en vertrokken. Het eerste de beste wegrestaurant dat ze passeerden hadden ze gebruikt om hen zelf enigszins te verzorgen en te ontbijten. Dat klinkt eenvoudig; jezelf verzorgen en een ontbijt in een wegrestaurant nuttigen. Na een gewelddadige dood van je vader en een heftige dag op een politiebureau, terwijl je ongeveer vijftien jaar bent en niet echt

weet hoe jouw leven nu verder gaat, is niets meer eenvoudig. Terwijl ze samen aan een tafeltje zitten met allerlei broodjes en beleg voor hen, vraagt hij zijn moeder hoe het nu verder gaat. Zij strijkt eens door zijn bos blond haar dat ze – volgens haar – nog eens met een schaar korter moet knippen. Hierbij toont ze hem een glimlach, die ze niet echt gemakkelijk op haar gezicht krijgt. Ze voelt haarzelf eenzaam en in de steek gelaten. Niet door haar vermoorde echtgenoot, nee. Het gezag en de samenleving hebben haar in de steek gelaten. Die hebben toegelaten dat mensen die het met hun levenswijze niet eens waren, hen met dood en verderf confronteerden. Iets dat, volgens haar, het gezag – de overheid – dient te voorkomen. Dat is net een van de redenen van bestaan van die overheid. Wanneer ze daar zo over denkt, wordt ze steeds bozer. Ze kijkt naar haar zoon en ziet dat die nog steeds op een antwoord op zijn vraag zit te wachten. 'Morgen gaan we pap ophalen en gaan we die begraven. Goed?' Ze ziet een nauwelijks zichtbare knik en ook ziet ze tranen in de ogen van Richard komen. Bij haar zelf voelt ze die ook, waarop ze hem tegen haar aantrekt en ze elkaar zo samen enkele minuten zwiingend knuffelen. 'Alles oké, hier?' hoort ze ineens een vrouwenstem vragen. Wanneer ze in die richting kijkt, ziet ze een jonge vrouw die geknield naast hen zit. Ze toont haar een glimlach en reageert 'Ja hoor, dankjewel. Alles komt goed'. Glimlachend staat de jonge vrouw op waarna ze met haar linker hand over een van

de schouders van de moeder van Richard wrijft. 'Kan ik u nog iets bezorgen? Koffie of thee misschien? Of een frisdrank?' Richard kijkt nu zijn moeder aan en knikt. 'Graag' zegt deze. Hierop reageert de vrouw met 'Zorg ik voor'.

Enkele minuten later komt de vrouw met een dienblad gevuld met broodjes, een zak chips, enkele blikjes en twee bekers warm water. Ernaast liggen theezakjes en poederkoffie. Wanneer de moeder van Richard naar haar beurs reikt, zegt de vrouw 'We hebben in de krant gelezen wat u is overkomen. Dit alles betalen wij. Neemt u gerust mee wat u nu niet nodig heeft'. Hierna draait ze van hen weg en ziet ze de tranen van de moeder van Richard niet meer.

Wanneer Richard het dienblad dichterbij hem trekt, ziet hij onder de grote zak chips een deel van een krant liggen. Midden op die pagina staan drie zwartwit foto's naast elkaar. Daar stond hun gezin volledig herkenbaar en duidelijk zichtbaar in de krant. Zijn Duits was in de loop van al die jaren zo goed dat hij binnen enkele seconden had gelezen wat hen, volgens die journalist, overkomen was. Het verhaal benaderde de waarheid zo goed en kwaad als een krantenartikel dat kon. Zijn ouders werden er "onverantwoordelijk" genoemd en "geen al te beste ouders". Toch was de journalist ook van mening dat de "onruststoker met een brandende fakkel terecht op een geweldvolle wijze tot

stoppen was gebracht". Hij schreef er nog bij; "Stel u eens voor iemand staat met een brandende fakkel voor uw huis en wil dat in brand steken, enkel en alleen omdat u hem niet bevalt. Dan zou u toch beslist ook actie ondernemen en u zelf verdedigen. En terecht". Daarmee had die persoon zelf het risico genomen dat het fout kon lopen. Dat het zijn leven had gekost, was dus volgens de journalist niet aan de aangevallen man te wijten geweest. "Van andermans eigendom blijf je af!" zo eindigde de journalist zijn artikel. Richard vertelde zijn moeder wat in de krant geschreven stond. Deze toonde hem een vriendelijke glimlach. 'Zie je, niet iedereen is slecht op deze wereld' sprak ze. Intussen stak hij de krant in de rugzak die hij overal mee naartoe nam. Om ook die in zijn dagboek op te bergen.

De rest van de dag was zo een dag die liefst zo snel als mogelijk moest passeren. Ze konden nog geen grote afstanden afleggen omdat ze de dag erop bij de begrafenisondernemer verwacht werden. En dus draaiden ze met hun auto wat in de buurt van de stad waar al het onheil had plaats gevonden. In de avonduren parkeerde zijn moeder de auto op een grote parkeerplaats voor een supermarkt. Hier zouden ze de nacht door brengen. Nadat de winkel echter, zo rond half tien, gesloten was en iedereen deze verliet, kwam een bewaker naar hen toe en verzocht hij hen de auto elders te parkeren. Het terrein zou namelijk zo meteen door hem afgesloten

worden. Wel was hij zo vriendelijk om hen een alternatieve plek te wijzen. Hij reed hen zelfs voor met zijn bedrijfsjeep waardoor ze op een groot open betonnen plein voor het stadstheater terecht kwamen. 'Hier mogen jullie de komende nacht blijven. Ik heb wat vrienden bij de politie die ik zal vragen zo af en toe eens te komen kijken. Bovendien kunnen jullie altijd het algemeen alarmnummer bellen als het nodig zou zijn'.

Die nacht verloopt rustig en ongestoord. Zijn moeder lukt het in die uren iets meer dan de nacht ervoor te slapen. Ook hij zelf slaagt erin zijn ogen menig uur gesloten te houden en de gedachten in zijn hoofd te stoppen. De volgende deze ochtend gaan ze weer meteen op zoek naar een plek waar ze iets te eten kunnen vinden, liefst iets warmes. Zo'n camper is ideaal om op vakantie te gaan en van vrijheid te genieten. Wanneer je daar echter toch meer tégen je zin in moet verblijven, valt dat vrijheidsgevoel nogal tegen. Een klein café in de buurt van het plein waar ze hebben geparkeerd, biedt de mogelijkheid om een ontbijt van spek met eieren en koffie of thee te nuttigen. Hetgeen ze dan ook doen. Zodra het negen uur is, belt zijn moeder met de uitvaartorganisatie met de vraag 'wat nu?'. Een vriendelijke vrouwenstem stelt haar gerust dat 'alles goed komt' omdat zij 'voor alles zullen zorgen'. Wanneer het hen lukt om vlak na twee uur in de middag aanwezig te zijn, zouden ze 'als dat oké is voor u' zijn crematie bij

kunnen wonen. Zijn moeder kijkt hem vragend aan en mimet 'is dat oké voor jou?'. Hij knikt. En dus zijn ze enkele uren later aanwezig bij de uitvaartorganisatie IM HERZEN. Daar worden ze door twee vrouwen en twee mannen, allen gekleed in zwarte kostuums – mannen in broek en vrouwen in rok – met witte hemden en zwarte stropdassen plus zwart schoeisel en witte handschoenen, verwelkomd. Mevrouw Ingeborg Herzog, de directrice van het bedrijf neemt hen eerst mee naar haar kantoor waar de moeder van Richard allerlei documenten van een handtekening dient te voorzien, waarna ze deze deels weer terug krijgt om te bewaren. Ook vertelt mevrouw Herzog hen dat 'zowel mijnheer de commissaris als mijnheer de officier van justitie ermee in hebben gestemd dat uw echtgenoot en vader reeds vandaag gecremeerd mag worden en niet de gangbare minimale vier dagen gewacht dient te worden. Bovendien mag u, ondanks de geldende regelgeving de assen mee nemen, vervoeren en deze geheel naar uw eigen keuze begraven'. Zijn moeder bedankt hen hiervoor waarop diezelfde mevrouw Herzog haar een factuur overhandigd. 'Kunt u deze betalen voordat we de crematie starten?' Richard ziet hoe zijn moeder schrikt van hetgeen ze leest. Hij kijkt even met haar mee en ziet daar inderdaad een enorm bedrag staan. Tenminste voor iemand van zijn leeftijd, rond de vijftien, zestien jaar, zijn tweeduizend Duitse Marken een grote som geld. Zijn moeder neemt iets uit haar handtas en toont dit aan mevrouw Herzog,

waarna de twee door een deur verdwijnen en enkele minuten later weer terug komen. 'Volgt u me alstublieft' zegt de vrouw waarna ze hen naar een aula begeleidt en verzoekt plaats te nemen in de voorste bank. Zodra ze zitten, komen de vier in zwart geklede mannen en vrouwen met een kist naar voren gereden. Deze plaatsen ze vlak voor hen. Mevrouw Herzog komt weer naar zijn moeder toe en fluistert deze iets in haar oor, waarop zijn moeder knikt, iets zegt en op staat. Samen met de vrouw lopen ze naar de kist waar de vrouw een klepje opent en zijn moeder naar iets kijkt. Zo te zien raakt ze daarvan enorm overstuurd en stuikt ze ineens. De twee mannen komen snel aangelopen en samen met mevrouw Herzog ondersteunen ze haar om weer naast Richard plaats te nemen. Hij neemt haar arm stevig vast en vraagt 'Wat was er?' 'Niks jongen. Ze toonde me dat het echt pap is die daar ligt'. Logisch toch, denkt hij. Pas vele jaren later realiseert hij zich dat zo iets niet per se logisch is en dat er, zoals toen gebleken zal zijn, ook al eens anderen dan bedoeld gecremeerd zijn.

Een uur later rijden ze weer in de Datsun. De urn staat achter in het leefgedeelte, stevig verankerd in een kast.

Wat ze ermee gaan doen, bewaren in die kast of ergens uitstrooien, weten ze nog niet. Doet er ook nog niet toe. Ze weten in het geheel niet hoe het nu verder moet of kan gaan. Richard is ontzettend trots op zijn moeder, dat die ondanks wat er allemaal is gebeurt, toch in staat is om door te gaan. Het is niet dat ze doet alsof niets gebeurt is, nee zeer zeker niet. Ze heeft momenten dat ze huilt, hoewel ze die momenten voor hem probeert te verbergen. Hij ziet en hoort die toch. En ook hij heeft die momenten. Zou je niet? Wanneer zo maar ineens, zonder reden, je hele leven op de kop gezet wordt? Zowel voor zijn moeder die zonder haar man, haar echtgenoot, haar lief, verder moet. Als ook voor hem, zonder zijn vader, zijn voorbeeld waar hij naar opkeek.

De eerste dagen bleven ze onderweg, zonder enige bewuste richting te volgen. Achteraf zal

Richard zien dat zijn moeder in die dagen vooral in de richting van haar geboortegrond onderweg was. Daarbij reed ze niet in een rechte lijn daar naartoe, eerder in lussen. Dan eens in zuidelijke richting, een andere keer noordelijk. Maar telkens kwamen ze dichterbij het land waar zij ooit, meer dan dertig en minder dan veertig jaar geleden, geboren was. Toen hij borden met plaatsnamen uit dat land zag staan, vroeg hij haar concreet of ze daar naartoe onderweg waren. Ze parkeerde op de eerste de beste parkeerplaats die ze tegen kwam langs de snelweg waar ook een klein restaurant aanwezig was. Bij een stuk koek voor hen beiden en iets te drinken, legde ze hem uit dat ze, nu zijn vader dood was, niet meer door de politie gezocht werden en ze dus veilig huiswaarts konden reizen. Op zijn vraag of dat de enige reden was, keek ze hem aan en streek ze weer eens met haar rechter hand door zijn haar. 'Een van mijn zussen heeft me laten weten dat het slecht gaat met mijn vader' zegt ze zachtjes. Hij humde, knikte en keek van haar weg, door een van de grote ramen, naar buiten. Naar het land waar hij de meeste jaren samen met zijn ouders verbleef. Terug naar het land waar zijn ouders vandaan kwamen, waar hij zelf echter niet eerder is geweest. Om daar familie te ontmoeten die hij niet kende. Zijn moeder sprak over een van haar zussen, zijn tantes dus. En over haar vader, zijn grootvader. Dat ging allemaal door zijn hoofd, waarbij hij zich vooral de vraag stelde wat hij met dit alles aan moest.